

Befrielse genom sårbar beröring: ickevåld & queer

Otto von Busch: Är inte denna typ av beröring du nämner en väldigt utsatt och sårbar position?

Per Herngren: Ja jo, precis som [femme](#) är ickevåld sårbar beröring. Beröring av våldsamma ytor. Ickevåld går alltid i direkt beröring med våld och förtryck.

Beröra

Genom att beröra blir sårbarheten en aktör som drar i både oss och våra motståndare. Den sårbara beröringen förvandlar båda parter.

Tolka inte det här som en dundermedicin. Berörandet kan ju förvandlas till våld. Några utnyttjar sårbarhet. Vissa blir destruktiva av andras sårbarhet. Gandhi försöker inte sälja en mirakelkur. De som använder ickevåld kan bli skjutna så som Gandhi blev skjuten. De som utför civil olydnad låses ofta in i fängelse. Men även fängelset börjar beröra. Vissa dras in i motståndet, andra blir rädda och lydiga.

Varje reaktion på sårbarheten, våld, fängelse, förhandling, demokrati, börjar i sin tur beröra andra personer, grupper och ordningar. Genom direkt beröring av våld och förtryck skapar ickevåld oförutsägbara kedjor av beröringar.

Beröring bortom påverkanspolitik

Här är det viktigt att inte blanda ihop beröring med orsakskedjor. Beröring gör ju, som du säger, alla de som berör till medaktörer, de berör varandra. Beröring tar bort dualismen mellan objekt och subjekt. Det är ingen kedja av påverkan.

Ickevåld rör vid våld. Ickevåld är därför aldrig frid och harmoni. För att det ska bli tydligare att Gandhis ickevåld alltid går in i våld undviker många av oss i ickevåldsrörelsen att skriva ut bindestreck i ickevåld. När vi istället menar utan våld då använder vi bindestreck: icke-våld. Bindestrecket i icke-våld betecknar därmed avståndet mellan icke och våld, till skillnad från ickevåldets direkta beröring av våld. På det sättet blir icke-våld och ickevåld varandras motsatser.

De går åt motsatt håll. Till eller från förtryck.

Ickevåld berör våld

Mohandas Gandhi byggde en sårbarhetspolitik. Befrielse och politisk förändring blir möjligt genom beröring. Befrielse handlar alltså inte om självständighet och oberoende. Befrielse är sårbart beroende. Beröring.

Vi kan aldrig klara oss själva, enligt [Judith Butlers queera ickevåld](#). Vi kan inte klara oss själva vare sig som individ, samhälle eller som motståndsrörelse. Vi är sårbara och beroende varandra.⁽¹⁾ Vi är dessutom beroende av platser och saker. Detta sårbara beroende menar hon är förutsättningen för politisk förändring. Detta låter väldigt märkligt för den som förstår politik utifrån suveränitet, dominans, makt, maktspel och styrning.

Sårbarheten blir för ickevåld och queer därför inte en olycklig följd av motståndet utan snarare en del av motståndet, sårbarhet är både mål och medel. Gandhis sårbarhetspolitik nuddar vid den sårbarhetspolitik som utvecklas av femme och queerfeminism. Allt liv är sårbart. Och sårbarhet innebär att vi inte klarar oss själva. Vi behöver varandra. Även beroende blir därför en avgörande del i befrielsen.

9 juli 2014

Utkast för boken *Mode & Motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen 2016).

Fotnot

1. Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009, s 32-33.

Referens

Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009.

Per Herngren, [Vinner vi förlorar vi - sårbarhetspolitik](#), 2012.

Beröring bortom mångfald och individualism

Otto: Beröring skapar skillnad, den delar upp mellan agenser, en sak berör en annan, en människa rör vid en annan, en hand möter en annan. Men den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty menade att den gränsen inte kunde dras så klart som vi ofta tror; att en handlande person är subjekt och den passiva parten är objekt. Han menade att kombinationer kunde uppstå, som subjekt-objekt. Till exempel kan jag beröra min egen axel med min hand, och jag är då själv både den som rör och den som berörs.

Per: Jo, så är det ju. Varje sak min hand rör berör handen tillbaka. Vad är subjekt och vad är objekt? Varje beröring bryter antropocentrismens föreställning att människor är aktiva och skapande medan saker och ting skulle vara passiva. Beröring bryter dessutom solipsismen: att allt egentligen bara är min egen upplevelse.

Tillsammans med Maine de Biran funderar Paul Ricoeur hur vår sorg och glädje, vår smak, våra känslor, kommer ur beröringen, "its aptitude for feeling is revealed most characteristically in the sense of touch"(1).

Självvet skapar inte sig själv. Den andre, och det andra, är med och skapar självvet: "that selfhood implies its own "proper" otherness ... for which the flesh is the support"(2).

Mig som något annat

Därmed blir det möjligt att vända på fenomenologen Edmund Husserls föreställning om den andre som mig, en annan som är som mig själv. Istället är det jag själv som blir något annat. Vi är inte som varandra, vi är något annat än oss själva, vi är mer. Det tvingar oss att lämna identitet och likhet som

förklaring till vem jag är och till vilka andra är.

Beröring ska här inte blandas ihop med individens upplevelse av världen, att känna på saker och ting. Här tar jag snarare upp hur beröring fastnar på det som berörs. Civil olydnad, ickevåld och queer gör saker märkliga. Märkbara. De gör märken. Beröring gör märken som sitter kvar.

Beröring leder oss på så sätt bort från traditionellt mångfaldstänkande: dom är som dom är, låt dom vara som dom är. Beröring skapar ständigt nytt. Beröring mångfaldigar istället för att fångas i statisk mångfald där vi hålls åtskilda som åskådare till varandra.

15 november 2014

Texten är utkast för boken *Mode och motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).

Fotnot

1. Paul Ricoeur, *Oneself as Another*, The University of Chicago Press, 1994, p 324.
2. Paul Ricoeur, *Oneself as Another*, The University of Chicago Press, 1994, p 324.

Beröra sig själv eller beröra andra

I massmedier och i sociala medier dras individualismen gärna in i olika loopar. Utan konspiratorisk avsikt återskapar individualismen sig själv, igen och igen. Individualism blir självskapande system. Man läser och delar kanske det som berör en själv. Med tiden blir man alltmer upptagen med att beröra sig själv. För att känna sig berörd. Faktiskt beröring ersätts med upplevelse av att bli berörd.

Mycket kan utnyttjas för att generera upplevelser. Det behöver inte vara fel. Men upplevelse av beröring kan användas för att ersätta relationer. Dessutom kan andra exploateras för att göra oss berörda. Bilder och historier om flyktingar, tiggare och katter kan utnyttjas för självberöring.

Istället för att intervenera i ordningar kan vi använda förtryck och katastrofer för att göra oss upptagna med oss själva, med att pillra på oss själva. Pillra på våra egna känslor för att generera upplevelse av beröring.

Detta pillande kan tränga undan andra former av beröring: det börjar i så fall ersätta jämlika möten med andra som hade kunnat leda till kontakt. Långvarig beröring. Samarbete.

Motstånd berör

Varje möte är en beröring. Beröring berör alltid åt minst två håll. I vår bok [Mode & Motstånd](#) tar Otto von Busch och jag upp hur det som berörs alltid berör tillbaka. Det gör motstånd. Motstånd är att beröra och låta sig beröras. Utan motstånd går det inte att beröra. Att beröras är aldrig ren andlighet. Beröring blir möjligt när saker, djur och människor gör motstånd.

Beröringen med andra och annat gör att vi inte längre är oss själva. Vi blir något annat. Vi är inte själva nog. När vi dansar tillsammans med förföljda och förtryckta, kopplar oss, organiserar ihop, sammansluter oss, då bygger vi relationer som inte längre kan härledas ur oss själva eller ur vår goda vilja. Nya och oväntade saker uppstår.

Relationer stör

Relationer stör oss. Stör vår lycka, vår duktighet och vår självupptagenhet. Relationer utför något annat än vad vi kan göra själva. Relationer intervenerar i våra och andras liv.

Ickevåld i traditionen från Mohandas Gandhi är interventioner. Och intervention är att vidröra. Röra vid våld och förtryck snarare än att undvika beröring. Ickevåld vidrör när det sker baktaleri, härskartekniker, utfrysning, krig, förtryck och exploatering. I ickevåld berör icke våld, det finns inget mellanrum mellan icke och våld: ickevåld snarare än icke-våld.

Motstånd och interventioner skapar gravitation: vi dras till andra än oss själva. Vi dras ut ur oss själva. Det är så beröring blir möjligt. Vi får kontakt genom att komma ut ur oss själva.

Det är ytor som berör. Ytor får kontakt. Det är ytor som kopplar sig. Ytlighet snarare än något mystiskt inre, äkta djup gör samhällen möjliga, gör motstånd och politik möjligt.

Per Herngren

2016 05 10, version 0.2.1

Referens

Otto von Busch, Per Herngren, [*Mode & motstånd Dialoger om befrielse och civil olydnad, imitation och politik*](#), Korpen, 2016.

Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011.

Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014.

Ickevåld & queer är sårbar beröring

Queer som ord användes tidigare för att peka ut och kategorisera vissa som underliga och onormala. Idag betecknar ju queer snarare aktivt omskapande, görande, queer blir ett verb. Queer underliggör och onormaliserar. Queer bryter upp kategorier och normer och identiteter. Det normala görs onormalt. Det naturliga förlorar sin naturlighet. Identiteten splittras och mångfaldigas.

Queer gör saker väldigt märkliga. Märkbara. Utmärkande. Queer gör märken. Det är beröring som gör märken. Det är bara det som gör motstånd som kan beröra.

Beröring är alltid en dubbelrörelse. Tar vi någon i hand tar även dennes hand oss i hand. Det vi berör berör oss. I beröringen blir även ting och platser aktörer. Vi kan inte beröra ett ting utan att det berör oss. Vi kan inte stå på en plats utan att jord eller stenplattor gör motstånd och trycker tillbaka.

Ickevåld är sårbar beröring

Ickevåld är direkt ingripande i våld och förtryck. Ickevåld är alltid direkt beröring med våld. Därför blir ickevåld alltid sårbart. Mohandas Gandhi skapade en sårbarhetspolitik. Genom att genom beröring göra oss sårbara kan motståndet beröra. Politisk förändring blir därmed fortsatt beröring, fortsatt sårbarhet.

Gandhis sårbarhetspolitik nuddar den sårbarhetspolitik som utvecklats på senare år inom queer och femme. Queer och ickevåld berör varandra. Judith Butler visar hur vi aldrig kan klara oss själva, vare sig som individer eller som motståndsrörelse. Vi är sårbara och beroende varandra, vi är dessutom beroende av platser, saker. Detta sårbara beroende menar hon är förutsättningen för politisk förändring.

Per Herngren

2013 04 03, version 0.1

Denna text är ett utkast för *Mode & Motstånd* (2016) som Otto von Busch och Per Herngren skriver tillsammans.

Referens

Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*, translation and foreword by Brian Massumi, University of Minnesota Press, 1987.

Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Hägersten: Tankekraft förlag, 2009.

Per Herngren, Befria sig från container-världsbilden, <http://perherngren.blogspot.se/2008/01/befria-sig-frn-container-vrldsbilden.html>, 2008.

Per Herngren, Yta utan djup, <https://ickevald.net/perherngren/ytautan djup.htm>, 2007.

Ulrika Dahl, "Ytspänningar Feminismer, femininiteter, femmefigurationer", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 1 2011.